

CLIC Studiedag 12 december 2014

Muziek en Literatuur

- 09.45 - 10.00 u. : Onthaal en verwelkoming
Inge Arteel (Voorzitter CLIC)
- 10.00 - 10.45 u. : **Bruno Forment (UG-VUB)** – De ‘economisch exuberante’ topos in opera en roman: een transdisciplinaire exploratie
- 10.45 - 11.00 u. : Koffiepauze
- 11.00 - 11.30 u. : **Ann Peeters (VUB)** – Variaties op een thema: de muzikale verderzettingen van Alessandro Manzoni’s *I Promessi sposi*
- 11.30 - 12.00 u. : **Laura Michiels (VUB-FWO Vlaanderen)** – Bing Crosby, Heitor Villa-Lobos en Maurice Ravel op het strand: mediërende en gemedieerde muziek in *Something Cloudy, Something Clear* van Tennessee Williams
- 12.00 - 12.30 u. : **Johan Callens (VUB)** – Stephen Petronio’s muzikale maskerade
- 12.30 – 14.00 u. : Middagpauze
- 14.00 - 14.30 u. : **Rita De Maeseneer (UA)** – Latijns-Amerikaanse swing: ‘bolero’ en literatuur
- 14.30 - 15.00 u. : **Cecilia Saerens (VUB)** – Presentatie van de Codex Chantilly (Bibliotheek van het kasteel van Chantilly, Musée Condé, Ms. 564): muziek en poëzie
- 15.00 - 15.15 u. : Koffiepauze
- 15.15 - 15.45 u. : **Ronald Geerts (VUB)** – “‘t is allemaal wel vree country.” Vergelijkend onderzoek naar het functioneren van muziek in *The Broken Circle Breakdown Featuring the Cover-Ups of Alabama*, de theatervoorstelling en *The Broken Circle Breakdown*, de film
- 15.45 - 16.15 u. : **David Gullentops (VUB)** – Intertekstualiteit van de muziek in de literatuur: Verhaeren en Cocteau
- 16.15 – 16.30 u. : Slotwoord

Bruno Forment – De ‘economisch exuberante’ topos in opera en roman: een transdisciplinaire exploratie

De genoemde ‘gemeenplaatsen’ waren geenszins het voorrecht van het muziektheater; zij blijken evengoed relevant voor literaire genres zoals de roman. Comparatieve analyses laten dan ook toe de ontwikkeling en toepassing van specifieke topoi in een transdisciplinair licht te plaatsen, dat ons vervolgens kan helpen de ruimtelijke verbeelding van bepaalde auteurs te concretiseren. In deze lezing zullen we enkele topoi uit Fénelons klassieke roman *Les aventures de Télémaque* (1699) doorlichten aan de hand van muziektheatrale precedentes en reflecties gaande van de *intermedii* bij Girolamo Bargagli’s *La Pellegrina* (Firenze, 1589) tot en met Richard Wagners *Tannhäuser* (Dresden, 1845).

Ann Peeters – Variaties op een thema: de muzikale verderzettingen van Alessandro Manzoni’s *I Promessi sposi*

Naast het verspreiden van belangrijke literaire concepten en socio-politieke waarden in het Italië van de 19e eeuw, hebben Alessandro Manzoni’s *I Promessi sposi* eveneens gefungeerd als hypotekst voor een brede waaier aan literaire en artistieke werken van uiteenlopende aard in de decennia die volgden op de twee publicaties van de roman (1827 en 1840). In deze categorie vinden we eveneens tien operaherwerkingen terug. Aan de hand van een aantal significante fragmenten zal tijdens de lezing aangetoond worden op welke manier de auteurs van de libretti in kwestie de gebeurtenissen uit *I Promessi sposi* herwerkt en, in zekere zin, herschreven hebben. Hierbij zal specifiek aandacht besteed worden aan aspecten zoals genre, plot, personages, motieven en thema’s.

Laura Michiels – Bing Crosby, Heitor Villa-Lobos en Maurice Ravel op het strand: mediërende en gemedieerde muziek in *Something Cloudy, Something Clear* van Tennessee Williams

Muziek speelde een belangrijke rol in de carrière van Tennessee Williams (1911-1983). In zijn theaterteksten zijn zeer diverse referenties te vinden naar muzikale genres, specifieke muzikanten en componisten. Bovendien vergeleken zowel Williams als de mensen

met wie hij samenwerkte zijn schrijfpraktijk met muziek. In 1950 schreef de theaterauteur bijvoorbeeld een brief naar producer Irene Mayer Selznick waarin hij beweerde dat een toneelstuk niet zo veel van bladmuziek verschilt. Ook gebruikte regisseur Elia Kazan de term “aria’s” om naar de lange toespraken te verwijzen die veel van Williams’ personages typeren. In mijn presentatie zal ik het hebben over *Something Cloudy, Something Clear* (1981), het voorlaatste stuk van Williams. De tekst bestaat voornamelijk uit een fictieve voorstelling van de eerste liefdesrelatie van de schrijver en van de gebeurtenissen die aan zijn eerste professionele theaterproductie voorafgingen. *Something Cloudy* is gebaseerd op feiten die zich veertig jaar voor het stuk voor het eerst opgevoerd werd voordeden in Provincetown, Massachusetts. Het wekt daarom geen verbazing dat verschillende critici de tekst beschouwen als een voorbeeld van “ongemedieerde” autobiografie. Velen beschrijven de protagonist als “August/Williams” en doen op die manier het onderscheid tussen de auteur en zijn personage vervagen. Ik ben er echter van overtuigd dat de tekst net sterk de nadruk legt op (zijn eigen) mediëring en zal in mijn lezing tonen hoe dit gebeurt door te focussen op de rol van muziek.

Johan Callens – Stephen Petronio’s muzikale maskerade

Stephen Petronio's *The King is Dead (Part 1)* is een dansvoorstelling uit 1993 bestaande uit twee delen. In het eerste danst de choreograaf een solo op Elvis Presley's "Love Me Tender"; voor het tweede deel danst hij samen met zijn gezelschap op Ravels *Bolero*. Bij nader toezien blijkt het werk een eerbetoon aan Michael Clark en Rudolf Nureyev die in Petronio's persoonlijke en professionele leven een belangrijke rol hebben gespeeld. Daarbij liet Petronio zich ook inspireren op “The Masque of the Red Death,” het bekende kortverhaal van Poe, voor wie Ravel zijn leven lang een voorliefde koesterde. Op die manier vervlecht Petronio’s choreografie muziek en literatuur met de dansgeschiedenis en zijn persoonlijk traject als kunstenaar.

Rita De Maeseneer – Latijns-Amerikaanse swing: ‘bolero’ en literatuur

Orale cultuur en muziek hebben altijd een heel belangrijke rol gespeeld in Latijns-Amerika. Vanaf de twintigste eeuw raakte de rijkdom aan genres van populaire muziek zoals son, mambo, of de recentere salsa of merengue zelfs bekend tot in Europa. Sinds de jaren zeventig van de

twintigste eeuw werden die populaire muziekgenres vaak in postmoderne Latijns-Amerikaanse romans geciteerd. Ik wil dieper ingaan op de verwijzingen naar de bolero, een soort romantische ballade. Na een korte situering van dit transnationale genre, zal ik de functionaliteit en implicaties van de referenties aan bolero's in enkele representatieve romans en kortverhalen belichten vanuit drie invalshoeken: queer en gender analyse, postkoloniale approach en postmodern perspectief. Als besluit zal ik een aantal algemene bedenkingen formuleren in verband met de rol van populaire muziek in de Latijns-Amerikaanse literatuur.

Cecilia Saerens – Presentatie van de Codex Chantilly (Bibliotheek van het kasteel van Chantilly, Musée Condé, Ms. 564): muziek en poëzie

De recente publicaties van PLUMLEY en STONE en van RANDELL UPTON werpen een nieuw licht op de Codex Chantilly.

De Codex Chantilly, een handschrift bewaard in de bibliotheek van het kasteel van Chantilly in Frankrijk, bevat een van de belangrijkste verzamelingen van Franse muziek van het einde van de XIV^{de} eeuw, 99 liederen en 13 motetten met Latijnse of Franse teksten. Sommige stukken zijn buitengewone voorbeelden van wat men de *ars subtilior* noemt, een muzikale stijl die kenmerkend is voor Frankrijk in de laatste decennia van de XIV^{de} eeuw.

Er is geen consensus over de herkomst of de nauwkeurige datering van de codex. Sommige geleerden stellen Zuid-Frankrijk of Spanje voorop als plaats van herkomst, omdat een aantal elementen in de richting van Foix wijzen, of ook Aragon en Avignon. Anderzijds zijn er aanwijzingen voor een Italiaanse herkomst.

De codex is lang in vergetelheid gebleven tot hij weer opdook in Firenze waar hij in 1861 door de Duc d'Aumale, een van de grootste boekenverzamelaars in de XIX^{de} eeuw, aangekocht werd. Naast bekende auteurs zoals bv. Guillaume de Machaut of Jean Cunelier, geeft de tekst van de Codex Chantilly ook namen van onbekenden. De vormgeving van bepaalde stukken is opvallend: twee liederen van Baude Cordier zijn voorbeelden van "ogenmuziek".

De Codex Chantilly is een bron van onschatbare waarde voor onze kennis van de literatuur en de muziek van de late Middeleeuwen.

Ronald Geerts – “t is allemaal wel vree country.” Vergelijkend onderzoek naar het functioneren van muziek in *The Broken Circle Breakdown Featuring the Cover-Ups of Alabama*, de theatervoorstelling en *The Broken Circle Breakdown*, de film

De filmadaptatie en de originele theatervoorstelling van *Broken Circle Breakdown* verschillen grondig van elkaar, ook al lijkt dat niet zo op het eerste gezicht. Hetzelfde verhaaltje wordt op twee heel verschillende manieren verteld. Een deel van de verklaring is terug te voeren op de narratieve/dramatische constructie. De voorstelling is monologisch en vertelt en (tragisch) en de film dialogisch en toont (melodramatisch). Ook de muziek speelt hierbij een belangrijke rol en wel op verschillende niveaus. Ik zal de (verschillende) betekenis en effect van de muziek in stuk en film aantonen gebruik makende van elementen uit narratologie, performance studies en semiotiek (en met vele fragmentjes ter illustratie).

David Gullentops – Intertekstualiteit van de muziek in de literatuur: Verhaeren en Cocteau

Eerst zal worden getracht de verschillen aan te duiden tussen het medium van de literatuur en dat van de muziek. Daarna zullen verschillende modaliteiten van aanwezigheid of van invloed van de muziek in de literatuur worden overlopen aan de hand van teksten van Emile Verhaeren en Jean Cocteau. Modaliteiten die zowel expliciete als impliciete, vormelijke als inhoudelijke, cultuur- als poëticagebonden wisselwerkingen aan het licht brengen, en waarbij muziek vaker dan men denkt een cruciale rol vervult in het begrip en in de interpretatie van literaire teksten.